

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 5, Issue 4, December 2017, p. 55-64

Received	Reviewed	Published	Doi Number
01.12.2017	16.12.2017	25.12.2017	10.18298/ijlet.2422

Comparison of German Cause Preposition Von with Turkish Equivalents

Aygül ŞAHİN¹

ABSTRACT

This study covers the comparison of German cause preposition *von* with its Turkish equivalents semantically based on the study published by Herdtfelder and Maienborn in 2015. The prepositions *ablative* (-dan) and *dolayı*, which are Turkish equivalents of the German cause preposition *von*, were discussed in terms of grammar in Turkish and foreign resources but not covered semantically. For this reason, it is grammatically possible to divide the cause prepositions *ablative* (-dan) and *dolayı*, but it is impossible semantically. The aim of this study is to fill the semantic gap between these two forms (*dolayı/-dan*) in Turkish. According to Herdtfelder and Maienborn (2015), there are two types reading of the preposition *von* with copula Verb in German, namely eventive reading, and stative reading. The study focuses on the questions of whether Turkish equivalents (*ablative(-dan)/dolayı*) of German cause preposition *von* can be used for both ways of reading, and if yes, which of these two Turkish forms is more acceptable in which way of reading. Two different questionnaires were applied in the study to interpret the Turkish equivalents of the German cause preposition *von*. In the light of this study, a semantic difference was observed between the prepositions *ablative(-dan)* and *dolayı* in eventive reading and stative reading.

Key Words: Eventive reading, stative reading, *ablative*, *dolayı* preposition, holistic effect, coercion.

**Almanca Neden Bildiren Von Edatının
Türkçe Karşılıklarıyla Kıyaslanması²**

ÖZET

Bu çalışmada Almanca neden bildiren *von* edatının Türkçe karşılıkları ile kıyaslaması Herdtfelder ve Maienborn'un 2015 yılında yayınladıkları çalışmaya dayanarak semantik açıdan ele alınmıştır. Almanca neden bildiren *von* edatının Türkçe karşılıkları olan *ablatif* (-dan) ve *dolayı* edatı Türkçe kaynaklarda ve yabancı kaynaklarda dilbilgisi açısından ele alınmış fakat semantik açıdan ele alınmamıştır. Bu sebeple neden bildiren *ablatif* (-dan) ve *dolayı* edatını dilbilgisi açısından ayırmak mümkünken, semantik açıdan ayırmak mümkün değildir. Bu çalışmanın amacı Türkçe' deki bu iki form (*dolayı/-dan*) arasındaki anlamsal (semantik) boşluğu doldurabilmektir. Herdtfelder ve Maienborn' a (2015) göre Almanca' da *von* edatının ek fiil (Kopula-sein) ile kullanılan *durumsal* okuma şekli(eventive Lesart) ve *olaysal* okuma şekli (stative Lesart) olmak üzere iki farklı okuma şekli vardır. Çalışmanın odak noktasında, Almanca neden bildiren *von* edatının Türkçe karşılıklarının (*ablatif (-dan) /dolayı*) her iki okuma şekli için de kullanıp kullanılmadığı ve eğer kullanılabiliyorlarsa bu iki Türkçe formdan hangisinin hangi okuma şeklinde daha kabul edilebilir olduğu soruları yer almaktadır. Çalışmada Almanca neden bildiren *von* edatının Türkçe karşılıklarını anlamlandırabilmek amacıyla iki farklı anket çalışması uygulanmıştır. Sonuç olarak iki okuma şeklinde (*durumsal/olaysal) ablatif (-dan) ve dolayı* edatı arasında anlamsal bir fark gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Olaysal okuma şekli, durumsal okuma şekli, *ablatif*, *dolayı* edatı, bütünsel etki.

¹ Araştırma Görevlisi, Gazi Üniversitesi, Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı, aygulshn@gmail.com; aygulsahin@gazi.edu.tr

² Bu çalışma Samsun'da 23 Eylül 2017 tarihinde International Black Sea Language Conferences 'da sunulan bildiriden oluşturulmuş makedir.

1. Giriş

Bu çalışmada Herdtfelder ve Maienborn' un 2015 yılında yayınladıkları çalışmadan yola çıkarak, Almanca neden bildiren *von* edatının Türkçe karşılıkları semantik açıdan kıyaslanmıştır. Almanca' da *von* edatının neden bildiren iki farklı okuma şekli vardır: *durumsal* okuma şekli (stativ-kausale Lesart), *olaysal* okuma şekli (eventiv-kausale Lesart) (Herdtfelder, Maienborn 2015). Çalışmanın amacı, neden bildiren *von* edatının Türkçe karşılıklarının her iki okuma şekli için de kullanılıp kullanılmadığı ve kullanılabilirliği ise *von* edatının Türkçe karşılıklarından hangisinin bu okuma şekillerinde daha öncelikli olduğunu bulmaktır.

Çalışmada ilk olarak neden bildiren *von* edatı Herdtfelder ve Maienborn' un (2015) çalışmasına göre ele alınmıştır. Çalışmanın öncelikli amacı, Herdtfelder ve Maienborn 'un 2015 yılında yayınladıkları çalışmaya göre neden bildiren *von* edatının doğru karşılığını Türk dilinde bulmaktır. Bu nedenle iki okuma şekli (*durumsal/olaysal*) iyice anlamlandırılmalı, Türkçe karşılıkları Türk ve yabancı yazarların dilbilgisi çalışmalarında araştırılmalı ve karşılaştırılmalıdır. *Von* edatının Türkçe karşılıklarının kullanımlarını daha iyi anlamak için, Türkçe örnekler incelenmeli ve ele alınmalıdır. Örneklerin açıklamalarından neden bildiren *von* edatının farklı dilbilgisel karşılıklarını tanımlanabilir fakat bu kullanımların *durumsal* ve *olaysal* okuma şekline göre farklılıklarını semantik olarak anlamak çok mümkün olmayabilir. Bu sebeple semantik bir araştırma gerekmektedir. Bu yüzden bu çalışma neden bildiren *von* edatının Türkçe karşılıklarını iki deneysel araştırma ile anlamlandırmaya çalışmıştır. Çalışmada neden bildiren *von* edatının Türkçe iki karşılığı olan *ablatif -dan* ve *dolayı* edatı değerlendirilmiştir. Birinci anket çalışmasında *ablatif* (-dan) ve *dolayı* edatının *durumsal* okuma şeklinde kabul edilebilirlik düzeyi araştırılmıştır. İkinci anket çalışmasında ise bu iki formun (*ablatif* (-dan) /*dolayı* edatı) *olaysal* okuma şeklinde olay (Ereignisnomen) ve nesnelere (Objektnomen) oluşturulan iki farklı anket cümlelerine göre kabul edilebilirlik düzeyi ve önceliği araştırılmıştır.

2. Almanca *von* Edatının Nedensel Anlamı

Almanca *von* edatı yer bildiren edat (lokale Präposition) olarak yer, yön ilişkisinde ve zaman edatı (temporale Präposition) olarak da belli bir zaman ya da süre ifade ederken kullanılabilirdiği gibi nitelik edatı (modale Präposition) olarak da kullanılabilir. Ayrıca *von* edatı kendi anlamı dışında neden bildiren edat olarak sebep, olay ve amaç ilişkisini ifade eder ya da bağlama aracı olarak görev yapar. Buna bağlı olarak Almanca *von* edatı, Almanca neden bildiren *wegen* ve *aufgrund* edatları gibi neden bildiren edat olarak kullanılabilir (Wermke et al. 2006: 611-614). Herdtfelder ve Maienborn (2015) neden bildiren *von* edatının semantik olarak iki okuma şeklini ele almıştır.

2.1. Almanca *von* Edatının Neden Bildiren İki Okuma Şekli

Nedensellik genel olarak iki olay arasındaki ilişkiyi ifade eder (Maienborn, Herdtfelder 2015: 39). Neden bildiren *von* edatı Almanca ek fiil(kopula) "sein" ile iki farklı nedensel ilişkiyi ifade eder. Bunlar *olaysal* (eventiv-kausale Lesart) ve *durumsal* (stativ-kausale Lesart) okuma şekilleridir (Maienborn, Herdtfelder 2015: 164).

(1) a. Paul war müde von der Reise.
Paul seyahatten/dolayı yorgun.

(Maieborn, Herdtfelder 2015: 164)

- b. Der Platz ist weiß von den Hagelkörnern. (Maienborn, Herdtfelder 2015: 164)
Yerler dolu tanelerinden/dolayı beyaz.

1a Paul'un seyahat etmesi ve yorgun olması olayı arasındaki ilişkiyi betimliyor. 1b ise bunun aksine iki olay arasındaki ilişkiyi değil, yerlerin beyaz olması ve dolu taneleri arasındaki durumsal ilişkiyi ifade ediyor. Yerlerin beyaz olmasının sebebi yerlerde dolu tanelerinin yer alması, yani dolu tanelerinin her yere yayılmasıdır (Maienborn, Herdtfelder 2015: 164).

2.1.1. Olaysal Okuma Şekli (Eventive Lesart)

Von edatı ile oluşturulan nedensel ilişki iki olayı birbirine bağlar ve bu durum *olaysal* neden ilişkisi (eventive kausale Relation) olarak adlandırılır (Maienborn, Herdtfelder 2015: 164). *Olaysal neden ilişkisi* eyleme sebep olan, hem eylem bildiren kelimelerle (Ereignisnomen) hem de nesnelere (Objektnomen) mümkündür (Herdtfelder, Maienborn 2015: 43).

- (2) a. Gamze ist glücklich von der Feier.
Gamze kutlamadan/dolayı mutlu.
b. Gamze ist glücklich von der Schokolade.
Gamze çikolatadan/dolayı mutlu.

2a kutlama ve Gamze'nin mutlu olması arasındaki, 2b ise çikolata ile Gamze'nin mutlu olması arasındaki *olaysal neden ilişkisini* ifade ediyor. 2a olay, eylem bildiren bir kelime (kutlama) ile oluşturulmuşken, 2b bir nesne (çikolata) ile oluşturulmuştur. 2a cümlesinde kutlama kelimesi tek başına bir eylem içermekte iken, 2b cümlesinde ise çikolata tek başına bir eylem içermemektedir. Gamze'nin çikolatadan mutlu olmasının sebebi, çikolata yemesi ya da kendisine çikolata hediye edilmesi olabilir. Yani çikolata kelimesinden kaynaklı bir olay, eylem sonucunda Gamze mutlu olmuştur.

Coercion

Olaysal neden bildiren *von* edatı bir olay, bir argüman içermelidir. *Olaysal* okuma şeklinde nesne direkt tek başına bir olayı betimleyemez, ya bu nesneden kaynaklı bir olay olması gerekir ya da nesne bu olayda içsel bir argüman olmalıdır (Maienborn, Herdtfelder 2015: 169). 2b cümlesinde çikolata tek başına Gamze'nin mutlu olması için sebep değildir. Çikolatayı içeren bir olay olması gerekmektedir. Örneğin Gamze'nin çikolata yemesi. Maienborn ve Herdtfelder' e göre *olaysal* neden bildiren *von* edatı, bu cümlede çikolatada olduğu gibi bir olayın içsel bir argümanını içermelidir. Yani, bir nesnenin olayı içermesi *coercion* olarak adlandırılır (2015: 169).

- (3) Ece ist traurig vom Buch.
Ece kitaptan/dolayı mutlu.

Cümle 3te Ece'nin mutsuz olmasının sebebi kitaptır. Ama kitap tek başına bir olay bildirmez, bu durumda kitap bir olayı içermelidir ya da bir olayın argümanı olmalıdır. Örneğin Ece kitabı okuduğu için mutsuz olabilir. Bu durumda kitap okuma eylemini içermektedir.

2.1.2. Durumsal Okuma Şekli (Stative Lesart)

Von edatı iki adı, niteliği (Eigenschaft) birbirine bağladığında, bu nedensel ilişki *durumsal* neden ilişkisi (stative kausale Relation) olarak adlandırılır (Maienborn, Herdtfelder 2015: 168).

- (4) Der Vorhang war grau von Staub.
Perde tozdan/dolayı griydi.

Cümle 4 toz ve perdenin gri olması arasındaki *durumsal* neden ilişkisini betimliyor. Perdenin gri olmasının sebebi tozdur. Yani *durumsal* neden ilişkisi tozun gri olması ve perdenin gri olması arasındaki ilişkiyi ifade ediyor.

Ayrıca sadece *durumsal* neden ilişkisinde esas eylem nesneyi kapsar. (Maienborn, Herdtfelder 2015: 166). Yani esas eylem (sıfat) özne dışında nesneyi de betimler.

- (5) Der Platz ist weiß von Mimbeln. → Mimbeln sind weiß. (Maienborn, Herdtfelder 2015: 166)
Yerler mimbellerden/dolayı beyaz. → Mimbeller beyaz.

5. cümlede “mimbel” in ne olduğu ile ilgili bir bilgimiz yok fakat mimbellerin beyaz olduğu ile ilgili bir tahminimiz var. Bu cümleden anlıyoruz ki mimbeller beyaz, çünkü yerler mimbellerden dolayı beyaz (Maienborn, Herdtfelder 2015:166).

Bütünsel Etki (Holistic Effect)

Durumsal okuma şeklinde *bütünsel etki*, nesnenin tüm özne üzerinde yer almasıdır, yani öznenin nesne ile kaplı olmasıdır.

- (6) Die Berge sind grün von den Bäumen.
Dağlar ağaçlardan/dolayı yeşil.

Cümle 6 da nesne olan ağaçlar öznenin yani dağın her yerinde bulunmaktadır. İki ad, nitelik arasındaki bu ilişki *bütünsel etki* (Holistic Effect) olarak adlandırılır.

Sadece *durumsal* neden bildiren okuma şeklinde yüklem nesneyi kapsamaktadır. (Herdtfelder, Maienborn 2015: 40). Yani, 6. cümlede nesne olan ağaçlar yeşildir bu yüzden dağ da yeşildir; yüklem hem nesneyi hem özneyi niteler fakat 2a ve 2b cümlelerinde nesne olan çikolata ve kutlama mutlu değildir, mutlu olan özne yani Gamze'dir. Çikolata ve kutlama Gamze'nin mutluluğuna sebep olmuştur. Buna ek olarak *durumsal* neden bildiren okuma şeklinde nesne öznenin üzerinde eylem gerçekleştiği anda bulunmaktadır (Herdtfelder, Maienborn 2015: 40). 6. cümlede ağaçlar eylem sırasında orada bulunmaktadır fakat belki de beş yıl önce veya sonra ağaçları orada bulmak mümkün olmayacaktır.

3. Almanca Neden Bildiren *von* Edatının Türkçe Karşılıkları

Bu bölümde Herdtfelder ve Maienborn'un 2015 yılındaki çalışmasına göre neden bildiren *von* edatının Türkçe karşılıkları ele alınmıştır. Kullanım şekillerinden bahsetmeden önce Türkçe'nin eklemeli bir dil olduğuna dikkat çekmek gerekiyor. Türkçe' de birçok yeni kelime ve form sona ek eklenerek oluşur ve kelime kökü hiçbir zaman değişmez (Hacıeminoğlu 1974: 1). Farklı dillerin işleyişi, dil yapılarının nitelikleri ve karşılaştırılması dilbilimsel yaklaşımın konu alanına girmektedir (Seymen 2015: 50).

Almanca ve Türkçe farklı dil ailelerine aittir. Bu nedenle her iki dilde kullanım şekillerinde farklılıklar vardır. Almanca' daki edatlar ön ek (Präposition) olarak adlandırılırken Türkçe' de edatlar kullanım farklılıklarından dolayı son ek (Postposition) olarak adlandırılır (Kissling 1960: 104). Türkçe' deki bir edat (Postposition) ve Almanca' daki karşılığına örnek verecek olursak:

- (7) *wegen* der Klausuren → ön ek (Präpositon)
sınavlar *nedeniyle* → son ek (Postposition)

Almanca neden bildiren *von* edatının Türkçe' de iki karşılığı vardır: *dolayı* edatı ve ablatif *-dan*.

Dolayı Edatı

Dolayı kelimesi dolamak fiilinden türemiştir (Ergin 1984: 370-371). Dolayı kelimesinin bir diğer anlamı ise etrafında, civarında, dolaylarındadır ve "dolay" kelimesinden türemiştir (Steuerwald 1998: 302). Dolayı edatı ismin hallerinden ablatif *-dan* ekini gerektirir. Böylelikle bu kelime nedensel anlam ifade eder. Bu edat Türkçe' de sadece neden anlamı taşır başka bir anlamı yoktur. *Dolayı* edatının Almanca' da karşılığı neden ifade eden edatlar "wegen/infolge" dir. Aynı zamanda "von" edatı da neden bildiren anlamıyla *dolayı* edatı yerine kullanılabilir (Moser-Weitmann 2001: 34-35, 187). *Dolayı* edatı tek başına bir anlam ifade etmez. Ablatif *-dan* bir ismi takip eder ve dolayı edatıyla birleşir. Dolayı edatı ablatif olmadan bir kelimeye bağlanamaz (Güneş, 1996: 225, Kissling 1960: 107).

- (8) Yiğit kavgadan *dolayı* yaralı.
Yiğit verletzt vom Kämpfen.

Ablatif

Türkçe' de altı tane ismin hal eki vardır. Almanca' da bilinen ismin dört hal ekinin (Nominatif, Genitif, Datif, Akkusatif) yanında beşinci olarak bulunma hali Lokatif ve altıncı olarak ayrılma hali Ablatif yer almaktadır. *Ablatif -dan*, nereden ve kimden sorularına cevap olarak ayrılma anlamı taşır (Moser-Weitmann 2001: 29-34). Tek başına *Ablatif -dan* (edat olmadan) neden bildiren *von* edatının karşılığı olarak da *-dan dolayı* edatı yerine kullanılabilir (Kissling 1960: 35).

- (9) Yiğit kavgadan yaralı.
Yiğit verletzt vom Kämpfen.

3.1.Dolayı Edatı ve Ablatif –dan Arasındaki Benzerlik ve Farklılıklar

Dolayı edatı ve *ablatif- dan* bazı benzerlik ve farklılıklara sahiptir.

- *-dan dolayı* edatı ve *ablatif -dan* genel olarak bir isimle kullanılırlar.
- Her ikisi de bir ismi takip ederler ve ona eklenirler.
- *Ablatif -dan* ve ilişkili olduğu kelime birlikte yazılırken, *dolayı* edatı ilişkili olduğu kelimedenden ayrı yazılır.
- *Ablatif -dan* ve *dolayı* edatının tek başlarına kendi anlamları yoktur, bir isimle birleştiklerinde anlam kazanırlar.
- *Ablatif* tek başına bir isme bağlandığında neden anlamı içerebiliyorken, *dolayı* edatı neden anlamı içermek için *ablatif (-dan)* gerektirmektedir.

- *Dolayı* edatı sadece neden anlamı içermektedir. Fakat *ablatif –dan* neden anlamının dışında başka anlamlar da (ayrılma(zaman ve mekan olarak), karşılaştırma, köken, kaynak, genitif vb.) içermektedir.
- *Dolayı* edatının bağlı olduğu ve *ablatif* ile biten isimler cümlede zarf görevi yaparlar.
- *Dolayı* edatı morfolojik olarak değişmez. *Ablatif –dan* ise eklendiği isme göre fonetik olarak değişir.
- *Dolayı* edatı çekimlenemezken, *ablatif –dan* çekimlenebilir.

(Kissling 1960, Hacıeminoğlu 1974, Güneş 1996, Kornfilt 1997, Steuerwald 1998, Ersen-Rasch 2001, Moser-Weithmann 2001, Önler 2012)

Bu çalışmada neden bildiren *von* edatının Türkçe karşılıkları Türkçe gramerinde önemli Türk ve Alman yazarlara göre karşılaştırılmıştır. Fakat bu kaynaklarda edatlar sadece dilbilgisi açısından analiz edilmiştir. Semantik açıdan edatlara dair hiçbir bilgi bulunmamaktadır. *Ablatif –dan* kaynaklarda dilbilgisel ve genel anlam olarak ele alınmıştır. *Ablatif*in neden bildiren anlamı çok kısıtlı incelenmiştir. Bu sebeple neden bildiren *von* edatının karşılığı olan bu iki kullanım şekli birbirinden dilbilgisel açıdan ayrılabilirken, semantik açıdan ayrılamıyor. Herdtfelder ve Maienborn' un analizine göre (2015) neden bildiren *von* edatının ek fiil (kopula-sein) ile iki farklı kullanımı vardır: durumsal okuma şekli ve olaysal okuma şekli. Kaynaklarda yer alan bilgilere göre, her iki nedensel kullanım şeklini(ablatif/dolayı) de her iki okuma şeklinde (durumsal/olaysal) kullanmanın mümkün olup olmadığı ve eğer mümkünse, hangi formun hangi okuma şeklinde daha kabul edilebilir olduğu sorularını cevaplamak mümkün değildir. Bu soruların cevaplarını bulmak için deney çalışması gereklidir.

4. Deneyler

4.1. Deney 1 - Durumsal Okuma Şekline Göre Türkçe Kullanım Şekilleri

Bu çalışmada *ablatif –dan* ve *dolayı* edatının durumsal okuma şeklinde kabul edilebilirlik düzeyleri incelenmiştir. *Ablatif –dan*, *dolayı* edatı yerine neden ifade etmek için kullanılabilir. Bu yüzden bağımsız değişken *dolayı* edatı ve *ablatif*dir. Tüm cümleler geniş zamanda kurulmuştur.

(10) a. Şehir kardan beyaz.

b. Şehir kardan dolayı beyaz.

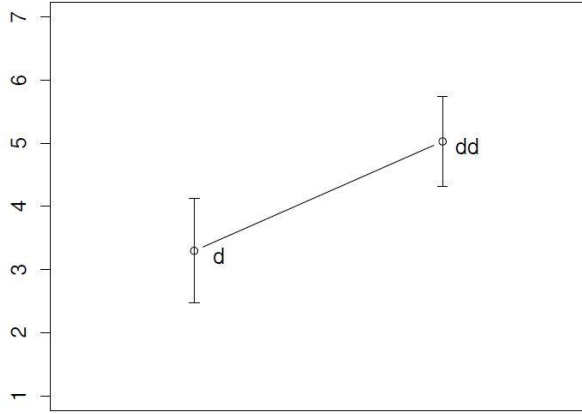
Çalışmanın amacı, neden bildiren *von* edatının Türkçe karşılıklarından (ablatif/dolayı) hangisinin *durumsal* okuma şeklinde daha kabul edilebilir olduğu sorusunun cevabını bulmaktır.

Metot

Araştırmaya Bartın Üniversitesi'nden 32 öğrenci katılmıştır. 12 madde morfolojik açıdan iki aşamalı (ablatif-dan (d) ve –dan dolayı (dd)), her biri farklı sıfatlarla ve farklı somut nesnelere oluşturulmuş cümlelerdir. Bunun yanında filler cümleleri olarak (çalışmanın amacının katılımcılar tarafından anlaşılmadan objektif bir şekilde cümlelerin değerlendirilmesi için oluşturulan diğer cümleler) 24 tane 2. deneyden cümle ve genel filler olarak da 72 ayrı cümle kullanılmıştır. Genel fillerlar dilbilgisel açıdan doğru veya yanlış ve semantik açıdan anlamlı ya da anlamsız cümlelerden oluşmaktadır.

Anket cümleleri katılımcılara kâğıt formunda sunuldu. Deney maddeleri iki farklı ankete Latin-Square-Design' a göre dağıtılmıştır. Yani, *durumsal* okuma şeklinde her bir madde her iki ankette birinde yer aldı. Her ankette, her filler yer almaktadır. Cümleler öğrenciler tarafından kabul edilebilirlik düzeyine göre 1 den 7 ye (1 en kötü; 7 en iyi) kadar değerlendirilmiştir.

Bulgular

d: dan, dd: dan dolayı

Grafik 1: İki Koşulun Toplam Değerleri

Bu araştırmanın sonucuna göre durumsal okuma şeklinde *Ablatif -dan* ($\bar{x} = 3,30$, $SS = 2,16$), *-dan dolayı* ($\bar{x} = 5,03$, $SS = 1,98$) edatına göre daha kötü değerlendirilmiştir ve aradaki fark oldukça fazladır. $d < dd$.

4.2. Deney 2 - Olaysal Okuma Şekline Göre Türkçe Kullanım Şekilleri

Bu çalışmada *ablative -dan* ve *dolayı* edatının olaysal okuma şeklinde nesne ve olay bildiren kelimelerle kurulan cümlelere göre kabul edilebilirlik düzeyi incelenmiştir. Bunun yanında bu iki formun iki isim kümesinden (nesne ve olay bildiren kelime) hangisiyle kurulan cümlelerde daha öncelikli yani daha kabul edilebilir olduğu araştırılmıştır.

(11) Nesnelere kurulan cümleler

- Zeynep kahveden uykusuz. (Objektnomen (od))
- Zeynep kahveden dolayı uykusuz. (Objektnomen (odd))

(12) Olay bildiren kelimelerle kurulan cümleler

- Zeynep ders çalışmaktan uykusuz. (Ereignisnomen (ed))
- Zeynep ders çalışmaktan dolayı uykusuz. (Ereignisnomen (edd))

Çalışmanın amacı hangi kullanım şeklinin (-dan/-dan dolayı) olaysal okuma şeklinde daha kabul edilebilir olduğu ve hangi kullanım şeklinin olaysal okuma şeklinde eylem bildiren kelimelerle ve nesnelere kurulan cümlelere göre daha kabul edilebilir olduğu sorularının cevaplarını bulmaktır.

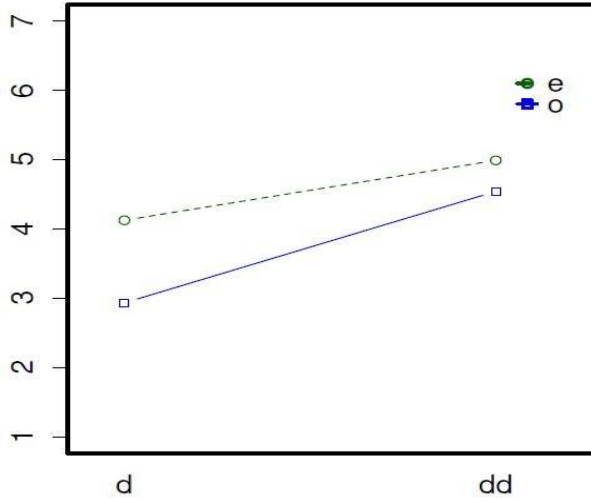
Metot

1. Deneyde kullanılan metotlar bu deneyde de kullanılmıştır. Araştırmaya 1. ankete katılan 32 öğrenci katılmıştır. Araştırmada isim sınıflandırması (nesne ve olay bildiren kelime) ve iki kullanım şekli (ablative -dan ve -dan dolayı) bağımsız değişkendir. Her iki faktör de 24 madde içinde değerlendirilmiştir. Bu cümleler 24 sıfat ve iki aşamalı nesne ve eylem bildiren kelimelerle oluşturulmuştur. Her bir madde bir farklı sıfat iki ayrı nesneyi içermektedir. Bunun yanı sıra diğer

deneyden 12 cümle filler (çalışmanın amacının katılımcılar tarafından anlaşılmadan objektif bir şekilde cümlelerin değerlendirilmesi için oluşturulan diğer cümleler) olarak kullanılmış ve bir önceki deneyde kullanılan 72 genel filler (dilbilgisel açıdan doğru veya yanlış ve semantik açıdan anlamlı ya da anlamsız cümleler) bu deneyde de kullanılmıştır. Deney maddeleri (4 varyasyon) iki farklı ankete Latin-Square-Design' a göre dağıtılmıştır.

Anket yine katılımcılara kâğıt formunda sunulmuş ve adaylar bir önceki anketteki gibi cümleleri 1 den 7 ye(1 en kötü 7 en iyi) kadar değerlendirmiştir.

Bulgular

d: dan, dd: dan dolayı

e: Ereignisnomen (eylem bildiren kelime)

o: Objektnomen (nesne)

Grafik 2: Dört Koşulun Toplam Ortalama Değerleri

Her iki semantik sınıflandırmada da *dolayı* edatı (\bar{x} : edd = 4,99, odd = 4,5, SS: edd = 2,12, odd = 2,22) *ablatife* (\bar{x} : ed = 4,12, od = 2,93, SS ed = 2,18, od = 2,16) göre daha iyi değerlendirilmiştir. Bunun yanında *dolayı* edatı eylem bildiren kelimelerle (Ereignisnomen) kurulan cümlelerde nesnelere (Objektnomen) kurulan cümlelere göre daha iyi değerlendirilmiştir. Ayrıca *ablatif* de eylem bildiren kelimelerle (ed) kurulan cümlelerde, nesnelere (od) kurulan cümlelere göre daha iyi değerlendirilmiştir ve kabul edilebilirlik düzeyi yüksektir. *Ablatifin* eylem bildiren kelimelerle (ed) kurulan cümlelerdeki kabul edilebilirlik düzeyi oldukça yüksek olup, *dolayı* edatının nesnelere (odd) kurulan cümlelerdeki kabul edilebilirlik düzeyi ile hemen hemen aynıdır.

5. Sonuç

Çalışmaya göre *durumsal* okuma şeklinde (stative Lesart) *dolayı* edatı *ablatife* (-dan) göre daha kabul edilebilirdir. *Olaysal* okuma şeklinde (eventive Lesart) olay bildiren kelimelerle (ereignisnomen) kurulan cümlelerde ve nesnelere (objektnomen) kurulan cümlelerde de *ablatif* (-dan), *dolayı* edatına göre daha az kabul edilebilirdir fakat eylem bildiren kelimelerle kurulan cümlelerde *ablatif* ve *dolayı* arasındaki fark daha azdır ve *ablatifin* kabul edilebilirlik düzeyi oldukça yüksektir. Sonuç olarak, *durumsal* okuma şeklinde *dolayı* edatının kullanımı uygundur. *Olaysal* okuma şeklinde ise, olay bildiren kelimelerle kurulan cümlelerde her iki formun (ablatif/dolayı) kullanımı da uygun iken nesne ile kurulan cümlelerde *dolayı* edatının kullanımı uygundur.

Türkçe dilbilgisinde yer alan görüşlere göre, neden bildiren *von* edatının Türkçe karşılıkları olan *ablatif* ve *dolayı* edatı anlamsal olarak ayırt edilememektedir. Fakat bu çalışmada görülmüştür ki, birbirinden farklı cümlelerde bu formlar değerlendirildiğinde *ablatif* ve *dolayı* edatının kabul edilebilirlik düzeyleri arasında fark vardır. Bu çalışmadan yola çıkarak *ablatif* (-dan) ve *dolayı* edatı arasında anlamsal bir fark gözlemlenmiştir.

Bu çalışmada sadece ek fiil (kopula) olarak olmak (sein) fiili ile cümleler oluşturulmuştur. *Ablatif*- dan ve *dolayı* edatı *durumsal* ve *olaysal* okuma şekillerine göre Almanca ek fiil (kopula verb) werden (olmak, dönüşmek) ve bleiben (kalmak) fiillerinin Türkçe karşılıklarıyla da araştırılmalıdır. Ayrıca *von* edatının bu iki Türkçe karşılığı (*ablatif/dolayı*) dışında Türkçe' de neden ifade eden diğer edatlar da iki farklı okuma şekline (*durumsal/olaysal*) göre değerlendirilmelidir. Böylelikle *von* edatının Türkçe karşılığı daha çok anlam kazanmış olacaktır.

Kaynakça

- Ağuiçenoğlu, Hüseyin (2014): *Türkisch Lehrbuch Grammatik. Mit Übungen und Lösungsschlüssel. 2. Auflage.* Wiesbaden: Reichert.
- Atabay, Neşe, İbrahim Kutluk & Sezai Özel (1983): *Sözcük Türleri.* Ankara: Olgaç.
- Banguoğlu, Tahsin (1974): *Türkçenin Grameri.* İstanbul: Baha.
- Bilgegil, Kaya (1984): *Türkçe Dilbilgisi.* İstanbul: Dergah.
- Brockelmann, Karl (1954): *Osttürkische Grammatik der islamischen Litteratursprachen Mittelasiens.* Leiden: Brill. 170-190.
- Demir, Tufan (2013): *Türkçe Dilbilgisi. 3. Auflage.* Ankara: Kurmay.
- DeLancey, Scott (1984): Notes on agentivity and causation. *Studies in Language* 8(2). 181-213.
- Ergin, Muharrem (1984): *Türk Dil Bilgisi. 2. Auflage.* İstanbul: Boğaziçi.
- Ersen-Rasch, Margarete I. (2001): *Türkische Grammatik: für Anfänger und Fortgeschrittene.* München: Max Hueber.
- Gabain, Annemarie von (1974): *Altürkische Grammatik. 3. Auflage.* Wiesbaden: Harrossowitz. 135-140.
- Grönbech, Kaare (1936): *Der türkische Sprachbau.* Kopenhagen. Band 1. 33-42.
- Güneş, Sezai (1996): *Türk Dili Bilgisi. 2. Auflage.* İzmir: D.E.Ü.
- Hacıeminoğlu, M. Necmettin (1974): *Türk Dilinde Edatlar. (En Eski Türkçe Metinlerden Zamanımıza Kadar).* 2. Auflage. İstanbul: Milli Eğitim.
- Herdtfelder, Johanna & Maienborn, Claudia (2015): Causal modification of adjectival predicates: Insights from a corpus study on German causal von ('from'). *Proceedings of IATL 2014.*
- Kalkan, Uğur (2006): *Türkiye Türkçesinde Hal (Durum) Kavramı ve Hal (Durum) Eklerinin İşlevleri.* Masterarbeit, Universität Afyon Kocatepe.
- Karaağaç, Günay (2009): Edat Üzerine Düşünceler. Some Ideas About Prepositions. *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi* 1.5. 157-169.
- Kennedy, Christopher & McNally, Louse (2005): Scale Structure, Degree Modification, and the semantics of Gradable Predicates. *Language* 81(2). 345-381.
- Kissling, Hans Joachim (1960): *Osmanisch- Türkische Grammatik.* Wiesbaden: Otto Harrassowitz.

- Korkmaz, Zeynep (2009): *Türkiye Türkçesi Grameri. Şekil Bilgisi*. 3.Auflage. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Kornfilt, Jaklin (1997): *Turkish. Descriptive Grammars*. London; New York: Routledge.
- Maienborn, Claudia & Herdtfelder, Johanna (2015): A compositional account of the eventive/stative ambiguity of German causal von-modifiers. *Proceedings of Salt 25*.
- Maienborn, Claudia & Herdtfelder, Johanna (2015): *On the interplay of compositionality and coercion: The case of German causal von-PPs* (Poster), Semantics and Linguistic Theory (SALT) 25, Stanford University, Stanford (USA), 15.-17.05.2015.
- Moltmann, Friederike (2013a): *Abstract objects and the semantics of natural language*. Oxford: Oxford University Press.
- Moltmann, Friederike (2013b): On the Distinction Between Abstract States, Concrete States, and Tropes. In: A. Mari, C. Beyssade & F. Del Prete (Hg.): *Genericity*. Oxford: Oxford University Press (Oxford Studies in Theoretical Linguistics, 43). 292-311.
- Moser-Weithmann, Brigitte (2001): *Türkische Grammatik*. Hamburg: Buske.
- Önler, Zafer (2012): Türkiye Türkçesinde Ad Durumu Kategorisi. In: *Mine Mengi Adına Türkoloji Sempozyumu (20-22 Ekim 2011) Bildirileri*. Adana. 706-710.
- Seymen, Aylin (2015): *Yazınsal Metinlerde Çeviri Kuramları*. Ankara: Berikan.
- Steuerwald, Karl (1988): *Türkisch-Deutsches Wörterbuch*. 2.Auflage. Wiesbaden: Harrassowitz.
- Wermke, Matthias & Kunkel-Razum, Kathrin & Scholze-Stubenrecht, Werner (2006): Duden. In: Dudenredaktion. *Die Grammatik. Unentbehrlich für richtiges Deutsch*. 7.Auflage. Band 4. Mannheim: Dudenverlag.
- Wolff, Phillip (2003): Direct Causation in the Linguistic Coding and Individuation of Causal Events. *Cognition* 88 (1). 1-48.
- Zengin, Dursun (2007): *Her Yönüyle Modern Almanca Deutsche Grammatik. Aştırmalar ve Cevapları*. 2.Auflage. Ankara: Barm.